

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА
Верховний Архієпископ Києво-Галицький

Аркуш 1 із 7-ми

Вих. ВА 16/516

СЛУЖІННЯ БЛИЖНЬОМУ – ДИЯКОНІЯ – В ЖИТТІ УГКЦ
Посинодальне послання
Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 2016 року
до духовенства, монашества і мирян

*Що ви зробили одному з Моїх братів найменших –
ви Мені зробили (Мт. 25, 40).*

Всесвітліші та всечесніші отці!
Преподобні брати і сестри в монашестві!
Дорогі браття і сестри в Христі!

Зібравшись на Священному Синоді в Брюховичах біля Львова 4–11 вересня 2016 року Божого, ми, єпископи УГКЦ, зосередили особливу увагу на дуже важливому аспекті християнського життя, а саме на служінні ближньому – діяконії, тобто на соціальному служінні Церкви. Це служіння впливає з нашої природи як дітей Божих і проявляється на всіх рівнях життя кожного Христового учня: в особистому та сімейному житті, у парафіяльній спільноті, у кожній єпархії та на всецерковному рівні. У сучасному контексті війни та вимушеного переселення багатьох наших співвітчизників із Криму та Донбасу тема служіння ближньому стає особливо актуальною. Тому в цьому Посинодальному посланні бажаємо подати кілька думок для глибших роздумів і вказати деякі напрями для служіння ближньому в нашій Церкві.

Кожен із нас уже в перший момент християнського буття одержав особисте доручення служити ближньому, навіть якщо більшість із нас цього моменту не пам'ятають, бо були ще немовлятами. Адже наприкінці Чину Хрещення священнослужитель подав нам запалену свічку, кажучи такі слова: «Прийми оцю горіючу свічку і старайся у всьому житті твоєму просвічуватися світлом віри і добрих діл, щоб, коли прийде Господь, ти міг/могла світло вийти Йому назустріч зі всіма святими й увійти беззаборонно у чертог небесної слави Його і царювати з Ним у безконечні віки. Амінь». Ці «добрі діла», якими ми покликані просвічуватися, – це діла милосердя, через які ми даємо ближньому в потребі можливість пережити присутність всемилостивого Бога у своєму житті. Саме тепер, завершуючи Ювілейний рік Божого милосердя, ми маємо слушну нагоду пригадати собі, що милостивий Господь спішить допомагати іншим людям нашими ногами, підтримує хворих і немічних нашими руками, вислуховує скривджених нашими вухами, потішає засмучених нашими устами, несе слабких на наших плечах, пригортає інших до Себе нашими серцями. Іншими словами, покликання кожного християнина – бути іконою Божої доброти й любові у світі. А обіцянка, дана нам у Таїнстві Хрещення про

царювання з Господом у безконечні віки, припускає, що ми вже тут, на землі, відчуваємо свою «царську» відповідальність за дияконію.

Уже на сторінках Старого Завіту натрапляємо на численні слова та заклики, якими наш Творець вимагає особливої уваги до бідних, котрими є ті, що позбавлені елементарних матеріальних засобів для прожитку, – чужинці, вдови та сироти: «Бо Господь, Бог ваш, Бог над богами й Господь над володарями, Бог великий, могутній і страшний, що не зважає на особу й не бере дарунків, що творить суд сироті й удовиці та милує чужинця, даючи йому хліб і одягу» (Втор. 10, 17-18). Вибраному народові Господь подає чіткі інструкції щодо ставлення до убогих: «Справді, вбогі ніколи не переведуться на землі, тому то я тобі й заповідаю: щедро розтулуй свою долоню для свого брата, для нужденного й для вбогого в твоїй землі» (Втор. 15, 11).

Господь бажає, щоб Божий народ був чутливим до потреб своїх нужденних братів і сестер і щоб віддавав Йому прославу жертвою та милостинею для потребуючих. У Книзі Товита читаємо: «Роби милостиню з того, що маєш. А коли милостиню робиш, око твоє нехай не буде скупим. Не відвертай свого лиця від усякого бідного, і обличчя Боже не відвернеться від тебе» (4, 7-8). У Книзі пророка Ісаї уже говориться про діла милосердя як про світло, яке просвічує душу і все довкілля добродійця: «...коли голодному ти віддаси хліб твій, наситиш пригніченого душу, тоді засяє твоє світло в п'ятні, тьма твоя буде, немов південь» (58, 10). А в Приповідках читаємо: «Хто чинить бідному добро, той Господеві позичає, і Він йому відплатить за його добродійство» (19, 17).

У Новому Завіті велика частина знаків і Господніх чудес є ділами Божого милосердя. Коли учні Івана Хрестителя питають Ісуса, чи Він є Месія, то чують відповідь: «Ідіть і сповістіть Іванові про те, що чуєте і бачите: сліпі бачать і криві ходять; прокажені очищуються і глухі чують; мертві воскресають і вбогим проповідується добра новина» (Мт. 11, 4-5). Тож Христос дає зрозуміти, що можна пізнати, ким Він є, за Його ділами, і закликає своїх апостолів творити те саме: «Істинно, істинно говорю вам: Хто в Мене вірує, той так само діла робитиме, що їх Я роблю. А й більші від них робитиме, – бо Я вже йду до Отця Мого» (Ів. 14, 12).

Отож Господь заповідає нам усім виходити назустріч тим, хто відчуває потребу в нашій допомозі: «Дай тому, хто в тебе просить, а хто хоче позичити в тебе, не відвертайся» (Мт. 5, 42). Він вказує нам, що кожне діло милосердя, зроблене ближньому, немовби зроблене Йому: «Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших – ви мені зробили» (Там само 25, 40). Водночас застерігає нас, щоб, чинячи діла милосердя, ми не були марнославними та честолюбними: «Уважайте добре, щоб ви не чинили ваших добрих учинків перед людьми, які бачили б вас, а то не матимете нагороди в Отця вашого, що на небі. Отож, коли даєш милостиню, не труби перед собою, як роблять лицеміри по синагогах та вулицях, щоб їх хвалили люди. Істинно кажу вам: Вони вже мають свою нагороду. Ти ж, коли даєш милостиню, нехай твоя ліва рука не знає, що робить твоя права: щоб твоя милостиня була таємна, і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі» (Там само 6, 1-4).

Милостиня була складовою частиною життя Церкви апостольських часів. У Діяннях апостолів говориться про Тавиту, яка була «повна добрих діл та милостині, що чинила» (9, 36), і про сотника Корнилія, що «чинив народові великі милостині й завжди Богові молився» (Ді. 10, 2). Святий Павло заохочував Церкви в Коринті та Галатії допомагати братам у потребі: «А щодо збірки на святих, то робіть і ви так, як я був наказав Церквам галатським. Першого дня тижня кожний з вас хай відкладає в

себе, збираючи, що може заощадити, щоб збірок не робити тоді, коли сам прийду. А коли прийду, пошлю тих, що їх ви вважатимете, з листами, щоб вони віднесли ваш дар у Єрусалим» (1 Кор. 16, 1-3). В іншому місці св. Павло писав: «Хто скупко сіє, скупко буде жати; хто ж щедро сіє, той щедро жатиме. Нехай дає кожний, як дозволяє серце, не з жалю чи примусу: Бог любить того, хто дає радо» (2 Кор. 9, 6-7).

Новий Завіт особливим чином поєднує дві найбільші заповіді: любові до Бога і любові до ближнього. Пише-бо св. Іван Богослов: «Коли хтось каже: «Я люблю Бога», а ненавидить брата свого, той не правдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, якого він не бачить. І таку ми заповідь одержали від Нього: хто любить Бога, той нехай любить і брата свого» (1 Ів. 4, 20-21). Коли ми хочемо любити Бога, то мусимо виявити цю нашу любов через добре ставлення і турботу про ближнього. Коли ми в храмі вчимося любити Бога, слухати Його Слово, освячуємося Святими Таїнствами, отримуємо Господню любов, то це для того, щоб, виходячи із храму, ми віддавали те, що отримали: служили «літургію після Літургії», чинячи діла милосердя.

Ми ніколи не будемо вповні християнами, якщо лише прийматимемо, братимемо щось від Бога. Наше покликання любові – служити Богові через служіння потребуючій людині. Християнське життя, як свідчення безкорисливої любові та уваги до іншої особи, має стати нашим повсякденним стилем життя, а не лише епізодичною благочинністю, яка не породжує справжньої відповідальності.

Про незамінність і важливість дяконії в житті Христових учнів свідчить увесь досвід і наука Церкви від початків і аж до нинішніх днів. Так, у своєму Першому посланні до коринтян св. папа Климент (+99 р.), повчає, що спасіння, дане через віру в Ісуса Христа, не звільняє християн від добрих діл: «Отож що будемо робити, браття? Чи ми станемо лінивими в добродійності та припинимо практику любові? Боже борони, щоб ми обрали такий шлях! Радше спішімо з усією силою та готовістю ума чинити всяке добре діло» (33, 1).

Особливим чином св. Іван Золотоустий (349–407 рр.) закликав заможних християн столичного Царгорода до дяконії: «Чи ти насправді хочеш віддати шану Тілу Христовому? Тоді не нехтуй Ним, коли Він нагий. Коли ти (у храмі) Його вшановуєш шовковими шатами, не занедбуй Його надворі, коли Він гине від холоду та нагості» (До Євангелія від Матея, Гомілія 50, 4).

У наш час римські архиереї постійно нагадують про особливу місію Церкви, яка полягає в служінні ближньому. Вельми промовистим щодо цього є навчання теперішнього Єпископа Рима, Папи Франциска, який закликає Церкву йти на периферії, щоб занести світло Божої любові й Божого милосердя всюди, де люди зазнають страждання, смутку й неволі: «Скільки ж ситуацій невпевненості й страждання у нинішньому світі! Скільки ж ран на тілі багатьох, які вже не мають більше голосу, бо їхній крик ослаб і згас через байдужість багатих народів. Церква покликана обмивати ці рани оливою потішення, перев'язувати милосердям і лікувати їх солідарністю й належною увагою. Не впадаймо в байдужість, яка принижує, у звичку, яка присипляє дух і не дозволяє відкрити новизну, у цинізм, який нищить. Розплющмо наші очі, аби побачити біду світу, рани стількох братів і сестер, позбавлених гідності. Відчуймо себе провокованими, чуючи їхнє воляння про допомогу. Наші руки нехай потиснуть їхні руки, притягнімо їх до себе, аби вони відчували тепло нашої присутності, приязні й братерства» (Булла «Обличчя милосердя», 15).

Святіший Отець Франциск, як справжній учитель віри, не тільки закликає до вразливості щодо убогих. Він сам перший дає приклад жертвовного служіння вбогим і знедоленим, зокрема і в ставленні до українського народу. Це засвідчив збір пожертв, проведений в усіх католицьких парафіях Європи, який разом із щедрим особистим даром Святішого Отця став основою гуманітарної акції «Папа для України». Цей безпрецедентний жест милосердя і співчуття, який виявив до нас Папа Франциск, спонукає нас до глибокої вдячності, а водночас до щедрості й жертвовності стосовно тих, хто зазнає несправедливості і кривди.

Українська Греко-Католицька Церква впродовж своєї тисячолітньої історії постійно давала приклад жертвовного служіння рідному народові, особливо в буремні часи утисків, бездержавності й поневолення різними супротивними потугами, як рівно ж і в період внутрішньодержавних та суспільних криз.

Як не згадати велике діло соціального служіння Галицьких митрополитів, зокрема Йосифа Сембратовича (1821–1900 рр.), який своєю діяльністю практично викоренив недугу алкоголізму серед мешканців тогочасної Галичини. Знаменно, що своє Пастирське послання, присвячене протидії пияцтву та алкоголізму, митрополит назвав «О достоїнстві чоловіка», підкреслюючи цим, що будь-яка невпорядкована пристрась чи залежність руйнує самі підвалини людської гідності й самоповаги, а відновлення фізичного та морального здоров'я повертає людині її первісну гідність і красу.

Особливого розвитку соціальне служіння Церкви набуло за митрополита Андрея Шептицького. Священики очолювали кооперативний рух у селах і містах, сестри-монахині засновували дитячі садки – захоронки. Сам митрополит докладав величезних зусиль до відродження української науки й мистецтва, а своїм пророчим словом утверджував серед вірних здоровий спосіб життя, захищав інститут сім'ї, дбав про виховання молоді в дусі євангельського патріотизму і любові до ближнього.

Упродовж свого довголітнього архиерейського служіння праведний Андрей Шептицький часто звертав увагу на незамінність діл милосердя як вияву живої віри і любові: «Свою християнську любов треба ділами доказувати! Всяке тут говоріння пусте, коли за ним не йдуть діла!» (Пастирське послання «Найбільша заповідь», 1901 р.). За його словами, «нема певнішого способу заслужити на Боже милосердя, як милосердя стосовно ближніх» (Пастирське послання на Великий піст, 1929 рік). Митрополит Андрей розумів, що в ділах милосердя Євангеліє стає видимим, а наша віра осягає спасенну конкретність.

У часи комуністичного режиму, коли на матірніх землях Церква була переслідувана, ми відчували велику солідарність і щедрю підтримку з боку наших вірних на поселеннях. Там українці, згуртовані навколо своїх пастирів під проводом ісповідника віри патріарха Йосифа розбудовували не тільки церковне життя, а й соціальне служіння: школи, гімназії, вищі навчальні заклади, жіночі й молодіжні організації, будинки для людей похилого віку тощо. Наші парафії ставали місцем дуже активного громадського життя, плекаючи в душах вірних любов до Бога і до рідного стражденного народу.

Вийшовши з підпілля, наша Церква в Україні почала відбудовувати свої структури – парафії, монастирі, навчальні заклади, і відразу посіла активну громадянську позицію, чим здобула авторитет не лише серед власних вірних, а й серед усіх людей доброї волі в Україні. Захист ненародженого життя, рух за тверезість, душпастирські програми подолання недуги корупції, підтримка сімейних цінностей,

регулярні відозви за чесність і прозорість політичних процесів, капеланське служіння в українському війську, у в'язницях та лікарнях, духовний супровід мирних змагань народу за власні права й свободи – ось далеко не повний перелік тих ділянок, в яких Церква підносила свій голос на захист гідності людини й гармонійного розвитку всього суспільства на основі Божого закону.

Окремо слід згадати нинішні страждання, спричинені війною в Україні. Важкі випробування, які випали на нашу долю, показали також небувалу жертвовність і самопосягату нашого народу в Україні та на поселеннях суцього. Ми дякуємо Богові за ці благородні пориви української душі, свідками яких ми стали за останні три роки змагань за кращу долю рідного народу. Проте ще надовго залишатимуться заклик до милосердя, солідарності й чинної любові тисячі вбитих, десятки тисяч важкопоранених, мільйони біженців і переселенців. Ми не маємо права звикнути до їхнього страждання, стати нечутливими до їхніх зойків, проходити байдуже попри їхню долю. Навпаки, нехай виявом нашої живої віри стане ще більша солідарність із постраждалими від війни і нехай ця солідарність набере практичного виміру, залежно від потреб конкретної родини чи людини та відповідно до можливостей парафіяльної спільноти.

Українська Греко-Католицька Церква покликана здійснювати діяконію як на рівні поодиноких членів, так і на рівні спільнот, до яких ми належимо: християнських сімей, братств, сестрицтв, парафій, монастирів і релігійних згромаджень, єпархій, митрополій і всієї нашої помісної Церкви. Основне, щоб кожний відчув особисте покликання послужити ближньому і в такий спосіб дати йому пережити Божу любов у своєму житті. Святий Дух у різний спосіб промовляє до нас: когось Він спонукає допомагати потребуючим, які живуть поруч, а когось запрошує до спільної дії, щоб допомогти братам і сестрам, котрі живуть далеко від нас.

Передумовою впорядкованого служіння спільноти часто виступає певна організація. В Україні на національному та єпархіяльному рівнях добре розвинулася діяльність «Карітасу», організації, яка діє під патронатом і за сприяння церковної ієрархії та яка своїм послідовним свідченням віри й реальним задоволенням потреб нужденних заслужено здобула повагу й довіру не тільки серед вірних Церкви, а й серед багатьох інших громадян.

Та все ж ми не маємо права перекладати цей обов'язок служіння лише на якісь структури: державу, соціальні служби чи навіть на згадану щойно церковну організацію. Чинити діла милосердя повинні всі без винятку члени Церкви: єпископ, священик і мирянин, чоловік і жінка, старший і молодший, багатий і бідний. Служіння ближньому – це не привілей найбільш заможних серед нас, а завдання кожного з нас, бо ми завжди можемо знайти таких, що в гіршій ситуації ніж ми.

При цьому жертвувати слід з відповідним настроєм, тобто з відчуттям любові до людини, створеної на образ і подобу Бога. Здійснюючи добродійну діяльність, церковні благодійні організації та групи не мають обмежуватися простим збиранням чи розподілом коштів і речей чи продуктів, а повинні завжди виявляти особливу увагу до особи, яка опинилася в потребі, та виконувати в християнській спільноті вельми цінну виховну функцію, плекаючи в людях соціальну відповідальність, готовність ділитися, повагу, любов та милосердя в дусі Христового Євангелія. Благодійність Церкви, хай на якому рівні вона здійснюється, не може перетворюватися просто на ще один різновид організованої соціальної допомоги. Діла милосердя – це жест

любові та щирої уваги, скерований до тих, які потребують нашої допомоги, це нагода дати іншому можливість зустрітися з живим Христом.

У рамках програми «Жива парафія» закликаємо кожен парафіяльну спільноту цього року зосередити особливу увагу на дияконії як «зустрічі з живим Христом». У парафії є багато конкретних форм для такого служіння: відвідування хворих, допомога бідним, годування голодних, захист сиріт, підтримка тих, які терплять несправедливо, миротворча діяльність, потіха засмучених, захист ненароджених дітей і т. п. Слід пам'ятати, що насамперед ми несемо відповідальність перед тими потребуєчими, які живуть серед нас. А відтак, по змозі, парафія повинна підтримувати харитативну діяльність Церкви на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Якщо цього ще не зроблено, у кожній парафії належить створити харитативну групу чи парафіяльний осередок «Карітасу», які б ставили собі за мету залучати вірних до свідчення милосердної Божої любові, чи то стосовно членів самої парафіяльної спільноти, чи то «у світі». За підтримки єпархіального «Карітасу» такий осередок має бути відповідальним за підготовку всієї парафіяльної спільноти до реалізації обов'язку перетворити віру на конкретні діла милосердя. Він також повинен виховувати осіб та групи, які постійно компетентно працюватимуть у Церкві у сфері благодійної діяльності.

Утім, щоб виявити милосердя і любов до ближнього, не треба йти далеко. Часто ті, хто спраглий нашої уваги, доброти, підтримки, розуміння і любові, є поруч із нами: у сусідньому будинку, на тій самій сходовій клітці, під одним дахом. Передусім маємо глянути милосердними очима на членів своєї родини.

Сім'я є місцем зростання у вірі, школою служіння і любові. Невипадково святий Павло пов'язує стан віри зі станом взаємної підтримки і турботи одне про одного в родині: «А коли хтось про своїх, особливо ж про домашніх, не дбає, той віри відцурався: він гірший, ніж невірний» (1 Тим. 5, 8). Навпаки, сім'я, в якій панує дух взаємної любові й підтримки, стає джерелом милосердя, що напуває потоками любові багатьох людей із ближчого і дальшого оточення. Саме до цього скерована і благодать, яку отримує подружжя в день вінчання, засновуючи християнську сім'ю як домашню Церкву – спільноту Божої любові й взаємного служіння. Це служіння, починаючись у родині, поширюється далеко за її межі. Гарно про це говорить молитва з Чину вінчання: «І дай їм від роси небесної з висот і від достатку земного, наповни їх доми пшеницею, вином і оливою, і всяким добром, щоб вони подавали потребуєчим».

Вірні УГКЦ покликані також брати участь у різних добродійних і волонтерських заходах, яких з'явилося чимало в цей час воєнного лихоліття. Будь-яка добра ініціатива може стати конкретною відповіддю на крик брата чи сестри в біді. Церква підтримує кожний вільний вияв турботи охрещених про поодиноких осіб та цілі групи, які перебувають у потребі. Тому ми, як пастирі Церкви, завжди вітаємо ці ініціативи як одну з форм участі всіх вірних у харитативному посланництві Церкви.

Дорогі браття і сестри, пам'ятаймо, що бідний Лазар завжди стоїть при воротах нашого дому, подібно як це описано в євангельській притчі. Відкріймо, отже, наші серця йому і проявімо йому Божу любов і милість, якщо не спільною дією Церкви, то приховано й непомітно для людей, щоб нас могли стосуватися слова Господні: «Прийдіть, благословенні Отця Мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від створення світу. Бо Я голодував, і ви дали Мені їсти; мав спрагу, і

ви Мене напоїли; чужинцем був, і ви Мене прийняли; нагий, і ви Мене одягли; хворий, і ви навідались до Мене; у тюрмі був, і ви прийшли до Мене... Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з Моїх братів найменших – ви Мені зробили» (Мт. 25, 34–36. 40).

Благодать Господа нашого Ісуса Христа, любов Бога і Отця і причастя Святого Духа нехай буде з усіма вами!

Від імені Синоду Єпископів

Української Греко-Католицької Церкви

Дано в Києві,
при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,
у день Святих преподобної Параскеви Терновської та
мучеників Назарія, Гервасія, Протасія й Келсія,
27 жовтня 2016 року Божого